

CSAK TUDNÁM, HOGYAN CSINÁLJAM!

Tanulás felsőfokon

Tanulásmódszertani önismeret
TANULÁSI STRATÉGIÁK

A kurzus az **EFOP-3.4.3.-16-2016-00005** azonosítószámú, „**Korszerű egyetem a modern városban: Értékközpontúság, nyitottság és befogadó szemlélet egy 21. századi felsőoktatási modellben**” című projekt támogatásával valósul meg.

Tanulási stratégia meghatározása

Tanulási stratégia:

- Ismeret-elsajátítás komplex módszer-együttese
- Tanulástechnikai elemekből épül fel
- Egyéni
- Tevékenységi terv: annak az útvonalnak a megtervezése, ahogy legcélszerűbben, leghatékonyabban jutunk el a tudáshoz

Tanulási stratégia kialakítása

- Mit akarok megtanulni?
- Honnan jutok információhoz?
- Hogyan használjam az információforrásokat?
- Hogyan dolgozzam fel az információkat?
- Hogy memorizáljam?
- Hogyan szervezzem meg a tanulást (hogyan gazdálkodjak az idővel, környezettel, eszközökkel)?

Tanulási stratégia alkalmazása

- A tehetséges tanulók spontán módon alkalmazzák a hatásosabb tanulási stratégiai elemeket – jobb teljesítményük egyik oka

(Balogh László és Vitális Emese (2008) kutatása)

- Gyengébb tanulmányi teljesítmények: gyakran a tanulók nem rendelkeznek megfelelő tanulási stratégiákkal.
- Sokan a nem megfelelő tanulási stratégia, technika miatt aránytalanul nagy erőfeszítések árán képesek csak lépést tartani.

Tanulási stratégiák csoportosítása

(Kozéki, Entwistle, 1986)

1) Szervezett tanulás:

- A rendszeresség, jó munkaszervezés követelményeire épül.
- A tanuló kialakítja az egyéniségének, és a tantárgynak megfelelő módszerkombinációt, mely tartalmazza:
 - ✓ a sorrendiséget (mit mi után),
 - ✓ a lényegkiemelést,
 - ✓ az ismeretek feldolgozását (pl. elolvassa egyszer, kétszer, majd utána kiemeli a lényegét).

Tanulási stratégiák csoportosítása

(Kozéki, Entwistle, 1986)

2) Mechanikus (reprodukáló) tanulási stratégia („magolás”):

- A részletek megjegyzésére épül.
- A tanulás célja az ismeretek precíz, pontos rögzítése és reprodukciója.
- Alkalmas stratégia: ha a megtanulandó tananyag nem tartalmaz logikai összefüggéseket. (pl. képletek, évszámok, idegen szavak)
- Probléma: ha értenünk, értelmeznünk is kell, akkor is csak mechanikusan ismétелgetjük az anyagot
- Egyes tananyagok (pl. versek, memoriterek, definíciók): fontos a megértésük, de a szöveghűség is (értelmezzük + mechanikus stratégia)

Tanulási stratégiák csoportosítása

(Kozéki, Entwistle, 1986)

2) Mechanikus (reprodukáló) tanulási stratégia („magolás”):

- Káros: amikor értelmes tanulással elsajátítható lenne a tananyag minden lényeges eleme – ***a szöveg tanulása helyett a szövegből tanulást*** kellene megvalósítani.
- rossz tanulási szokások berögződhetnek – ha szokásunkká vált a mechanikus tanulás, akkor minden tanulási helyzetben mechanikusan tanuljuk meg a tananyagot, anélkül, hogy végiggondolnánk az alkalmazandó tanulási stratégiát és stílust.
- Hazai kutatások (B. Németh M., Habók A., 2006): mechanikus tanulási stratégia túlsúlya a magyar tanulók körében.
- A felsőoktatásba bekerülő hallgatók nagy része mechanikusan tanul
→ nehézségek a tanulásban – egy-egy tantárgy elsajátításához szükséges több száz oldalnyi irodalmat nem lehet ezzel a stratégiával elsajátítani.

Tanulási stratégiák csoportosítása

(Kozéki, Entwistle, 1986)

3) Mélyreható tanulási stratégia:

- A tanuló a dolgok átlátására, megértésére, rendszerezésére törekszik.
- Az új ismereteket igyekszik a régiekhez kapcsolni,
- önállóan próbál véleményt alkotni,
- nem fogad el minden értelmezést,
- kritikusan viszonyul a különböző megközelítésekhez.

Tanulási stratégiák csoportosítása

(Kozéki, Entwistle, 1986)

3) Mélyreható tanulási stratégia lépései:

- **Megfigyelem, elolvasom, megnézem**, amit el kell sajátítanom – elolvassuk a megtanulandó szöveget, megfigyeljük a kísérletet, megnézzük a filmet stb.
- **Megértem** a dolgokat – lerajzoljuk-elképzeljük, kipróbáljuk, értelmezzük a dolgokat, értelmező kérdéseket teszünk fel velük kapcsolatban.
- **Megjegyzem** azt, amit megismertem, megértettem – hangosan (vagy magunkban) elmondjuk a szöveget, ha nem sikerül, akkor megnézzünk-megjegyzünk egy-egy kulcsszót, amiről eszünkbe jut a többi. Logikai szervezőket (ábrákat, sémákat) rajzolunk, hogy segítsenek felidézni a tanultakat – vagyis kialakítjuk a „megjegyzés mankóit”.
- **Alkalmazni tudom**, amit megtanultam – a felidézéshez már nem kell visszalapozni a könyvben, nem kell újra megnézni a jegyzetet, a felidézett ismereteket kapcsolatba tudjuk hozni más ismeretekkel, összefüggéseket fedezünk fel közöttük, képesek vagyunk elemezni, összehasonlítani.

Tanulási stratégiák keveredése, dominanciája

- Fő tanulási stratégiák ← elemi tanulási technikák – egy-egy tanulónál keverednek \Rightarrow egyik vagy másik stratégia dominanciája
- *A sikeres tanulás a helyzetnek, elsajátítandó ismeretnek megfelelően megválasztott tanulási stratégián is múlhat.*

Sikeres vs. sikertelen tanulási stratégiák

Kutatások (felsőoktatás):

- Legsikereesebbek: *az értelmezésre irányuló, mélyreható tanulási stratégiát követő hallgatók*
- Legsikertelenebbek: tanulási repertoárjából hiányzik a szervezett tanulás.
 - valószínűleg külsőleg motiváltak (pl. szülők elvárásai),
 - a saját tanulással kapcsolatos elképzelés hiánya,
 - inkább csak az oktatásra, a társaktól kapott segítségre fókuszálnak,
 - a tanulási orientáció szempontjából ambivalensek, bizonytalanok (pl. kétségeik vannak afelől, hogy ez a terület a megfelelő számukra),
 - alacsony önértékelés, a kudarcból való félelem is gátolhatja őket.

Sikeres vs. sikertelen tanulási stratégiák

Középiskola → Felsőoktatás – teljesítményromlás:

a tanulási stratégiák használata – különböző mértékben szükséges

❑ Középiskola: a tananyag jól szervezett, ütemezett, könnyen befogadható – kevesebb stratégia birtokában is elérhető a jó eredmény az előhíváskor.

❑ Felsőoktatás:

- a hallgatónak magának kell megszerveznie a tanulást,
- önállóan kell feldolgoznia nagy anyagrészeket,
- forrásalapú tanulásra kell berendezkednie.
- A hallgató szembesül azzal, hogy az eddigi tanulással kapcsolatos nézetei, illetve a tanulási stratégiája nem megfelelő, más utat kell választania a tudás megszerzésére.
- Pozitív: tanulási elképzelésében egyre erőteljesebben jelenik meg az önirányított, önszabályozott tanulás modellje és elkezd ki dolgozni azokat a lépéseket melyeken keresztül megvalósítható új, hatékony tanulási stratégiája.

Más megközelítések

#1 A tanulási aktivitás maximalizálása: SQ4R technika

Thomas és Robinson (1972)

1. **SCAN:** letapogatás – megtanulandó ismeretek előzetes áttekintése.
 - a címek és az összefoglaló szövegek kerülnek előtérbe,
 - következtetünk, mely részekre kell jobban odafigyelni.
2. **QUERY:** kérdezési technika: a tanulás aktív szereplőjévé válunk, és felelési szituációba helyezzük magunkat.
3. **READ:** értő olvasás fázisa – saját kérdéseinkre választ kapjunk.
4. **REFLECT:** átgondoljuk az olvasottakat, különös hangsúlyt fektetve az új ismeretek beépítésére.
5. **RECITE:** kérdések megválaszolása, minden segítség nélkül – fejből kell felidézni a korábban elsajátított tudást.
6. **REVIEW:** felidézés: mi az, aminél még szükség van segítségre, és melyek azok a részek, amelyek már tökéletesen beépültek \Rightarrow ismétlő áttekintés keretében kell elmélyíteni az új ismeretanyagot.

#2 A tanulási atmoszféra megteremtése: MURDER program

Dansereau és munkatársai (1979)

Célja a hatékony tanulási folyamat megteremtése; a motivációval és a hangulatteremtéssel alkot egy sajátos információfeldolgozási folyamatot.

1. **MOOD:** Az első és legfontosabb lépés a **megfelelő motiváció** kijelölése és a **hangulat** megteremtése. Hajtóerő: akár a lapok közé bújtatott csokoládé, a lényeg, hogy plusz energiaforrást biztosítson. Ilyenkor fejben ki kell jelölni a tanulási célokat, és hogy mi vár ránk az elkövetkező pár órában.
2. **UNDERSTANDING:** Megértési folyamat: értő olvasás, alapos áttekintés – ki kell választani a számunkra nehezebb/érthetlenebb részeket – ezeket érdemes teljesen elkülönítve, részleteiben értelmezni.
3. **RECALLING:** "visszahívás", felidézés: érdemes plusz technikákat használni: pl. kulcsszavak kigyűjtése és definiálása, az új ismeretek folyamatos ismétlése vagy a legfőbb logikai kapcsolatok kiírása.
4. **DIGEST:** az új tudás megemésztése: a számunkra nehéz részekre helyezzük a hangsúlyt, és kizárólag azokkal foglalkozunk.
5. **EXPANDING:** a megtanultak kiterjesztésére koncentrálnunk, az ismétléshez szükséges kérdéseket fogalmazzuk meg.
6. **REVIEWING:** a kérdésekre adott válaszokkal ismételjük át az új tananyagot.

#3 A tanulásszervezés hatékonysága: IPOO-modell

Mező Ferenc (2004)

1. **INPUT:** a hatékony tanulási folyamat első lépcsőfoka az információgyűjtés.
2. **PROCESS:** információfeldolgozás – az új ismereteket kibontjuk, értelmezzük.
3. **OUTPUT:** az új ismeretek gyakorlatban történő alkalmazása.
4. **ORGANIZÁCIÓ:** tényleges tanulásszervezés – összegzi az első három lépés folyamatait, és végül egy egységgé kövácsoolja azokat.